

УДК 338.439.02

*Кундєєва Г.О.,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,
Національний університет харчових технологій, м. Київ*

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Постановка проблеми. Трансформація економічної системи України гостро поставила перед державою завдання забезпечення національної безпеки в усіх її проявах, включаючи продовольчу безпеку. Вплив негативних факторів на стан національного господарства порушує системні зв'язки, що призводить до кризових явищ, у тому числі, і у забезпеченні населення країни продовольством. У зв'язку з цим теорія продовольчої безпеки стає тісно пов'язаною з концепцією соціально-економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні існують різні за змістом підходи до визначення продовольчої безпеки. Частина дослідників, спираючись на філософський підхід, розуміє під продовольчою безпекою здатність держави гарантувати задоволення потреби в продовольстві на рівні, що забезпечує нормальну життєдіяльність [1, с. 4]. З позиції визначення безпеки як стану об'єкта (об'єктний підхід) ставляться до розуміння продовольчої безпеки П. В. Лещіловський, Є. Н. Крилатих, В. С. Балабанов, Є. Н. Борисенко, Г. Конвей і Е. Барбер, які вважають, що продовольча безпека – це стан економіки, при якому досягається гарантований доступ всіх жителів і в будь-який час до продовольства в кількості, необхідній для активного здорового життя [2, с. 61]. З позиції відповідальності, а саме як відповідальність держави за забезпечення своїх громадян якісним продовольством на рівні науково обґрунтованих мінімальних норм харчування, розглядають продовольчу безпеку Корольов І., Жуковська В., Чертков Н. [3, с. 13]. За філологічним змістом безпеки як відсутності загроз продовольча безпека розглядається як наявність запасів продовольства, що гарантує, разом із відповідним обсягом поточного виробництва, значну ступінь стійкості економіки та стабільність постачання продовольства [4, с. 114].

Зазначені підходи відокремлюють політичний (здатність держави), соціальний (забезпечення споживання основних харчових продуктів відповідно до прийнятих стандартів і норм) і економічний (забезпечення населення продовольством переважно за рахунок власного виробництва, наслідком чого є економічна самостійність і незалежність від зовнішніх ринків) аспекти продовольчої безпеки, але складність сутності категорії «продовольча безпека» вимагає застосування підходу, який би об'єднав зазначені аспекти.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка соціально-економічного розвитку України в контексті забезпечення продовольчої безпеки, а саме її мети – тривалого здорового життя людини з застосуванням політекономічного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Огляд наукових досліджень показує різні за змістом підходи до визначення продовольчої безпеки. Втім, ми пропонуємо визначати її за політекономічним підходом, виходячи з життєвої значущості продовольства для людини, та того, що у складній структурі сучасної економічної теорії лише політична економія дає глибинне бачення економічного розвитку [5]. Це дозволило нам:

– запровадити термін «політекономія продовольства» як науки про закони розвитку і управління виробництвом, розподілом, обміном, споживанням продовольства у конкретному історико-інституційному контексті;

– надати визначення продовольчої безпеки – стан економіки, при якому сукупність суспільно-економічних відносин усіх економічних суб'єктів з приводу забезпечення населення харчовими продуктами гарантує відповідність обсягів споживання як за якістю, так і за кількістю фізіологічним нормам, що забезпечує здоров'я нації і активну трудову життєдіяльність при забезпеченні максимальної тривалості життя.

При такому підході стає можливим визначити відповідальність у забезпеченні продовольчої безпеки не тільки на рівні держави, але й на рівні підприємств (як виробників продовольства, так і реалізаторів) і споживачів. Запропоноване визначення дає можливість зазначити відповідальних за:

- наявність продовольства – підприємства, держава;
- стабільність забезпечення – держава, підприємства;
- доступність – у зв'язку з низьким особистим доходом, вважаємо, що головна роль належить державі (визначення розміру мінімальних соціальних гарантій), а наступна – виробнику;
- використання – споживачі, підприємства, держава, саме таку черговість ми пояснюємо тим, що споживач повинен формувати попит на ринку продовольства й відповідно до цього держава повинна визначитися з дотаціями та пільгами споживачу або товаровиробнику. Формуючим елементом попиту на ринку продовольства повинно стати відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Механізми впливу здоров'я на економіку і, в перспективі, на економічне зростання складаються з: підвищення продуктивності праці, збільшення пропозиції праці, підвищення кваліфікації працівників за рахунок більш якісної освіти і навчання, збільшення обсягу заощаджень, які можна інвестувати у фізичний та інтелектуальний капітал (рис. 1).

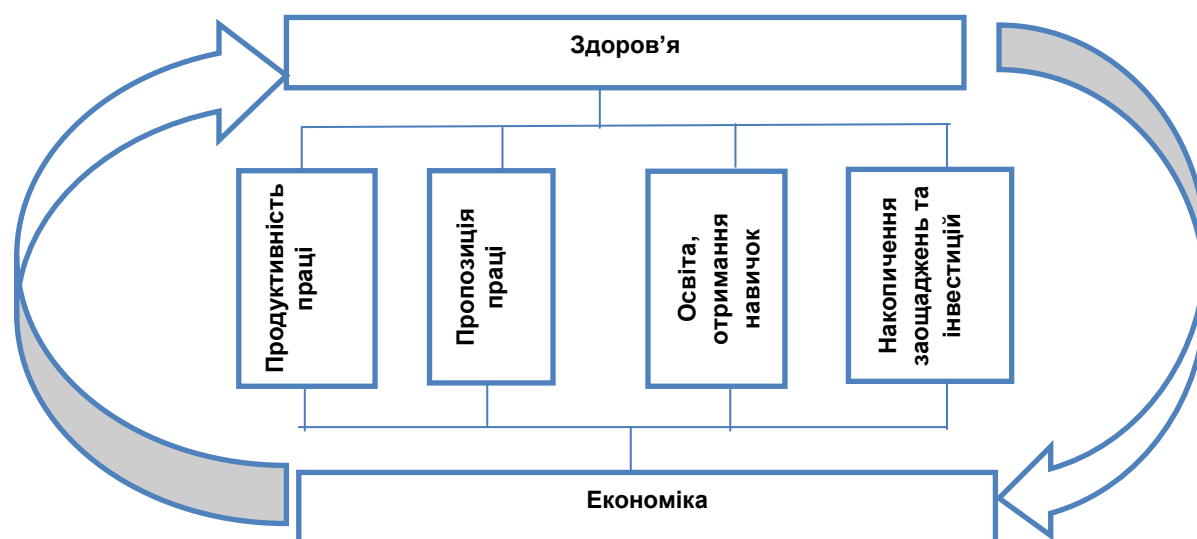

Рис. 1. Взаємозв'язок здоров'я і економіки з позиції забезпечення економічного розвитку
Джерело: складено автором на основі [6]

Втім управління ресурсом здоров'я неможливе без попередньої його оцінки. Особливість поняття здоров'я полягає у тому, що йому надзвичайно складно дати кількісну оцінку, хоча на інтуїтивному рівні кожен має своє власне уявлення про те, що воно означає.

Природа здоров'я подвійна – з одного боку, здоров'я є природним феноменом, що відображає специфічний стан даного природою організму або психіки, а з іншого боку, здоров'я – феномен, сформований соціальними вимогами, що пред'являються до стану і функціонування організму з боку суспільства, тобто соціальний артефакт.

Експертами ООН та ВООЗ, які спираються на визначення показника здоров'я як характеристики, що підлягає вимірюванню (прямо або опосередковано) [7, с. 14], запропоновані наступні: імовірна середня тривалість здорового життя при народженні; відсоток ВВП на охорону здоров'я; стан харчування дітей; частка осіб, що перебувають в стані нездоров'я (%); рівень освіченості дорослого населення; фізична та економічна доступність медичного обслуговування (родинні доходи, чисті витрати на страхування здоров'я з розрахунку на одну сім'ю, повна вартість послуг охорони здоров'я, що отримуються сім'єю); частка ВВП на душу населення [8].

Перераховані показники не лише визначають стан здоров'я населення, але і характеризують рівень соціально-економічного розвитку країни в цілому. Втім, на нашу думку, для оцінки суспільного здоров'я необхідно використовувати показники, які б визначали здоров'я у контексті продовольчої безпеки, насамперед, тривалість здорового життя та смертність від захворювань, на які суттєво впливає продовольство та культури харчування.

Вважаємо за доцільне зазначити, що за 25 років незалежності населення України скоротилося

на 9 мільйонів осіб (у 1991 році в країні проживало 51,944 млн осіб, а станом на 1 січня 2016 р. – 42,760 млн осіб). Що найгірше, різко скоротилася кількість дітей – майже удвічі у порівнянні із 1991 роком: з 13,225 млн – до 7,614 млн осіб [9]. Для того, щоб покоління батьків чисельно заміщувалося поколінням дітей, треба, щоб на одну жінку припадало 2,13-2,15 дитини. В Україні зараз показник становить 1,5 дитини.

Єдиним чинником скорочення населення у країнах з розвинутою економікою є низька народжуваність, натомість в Україні діє ще один чинник – висока смертність. Загальна смертність населення та смертність від окремих причин в Україні удвічі перевищують відповідні показники країн Європейського Союзу. Надзвичайно високою є смертність осіб працездатного віку, яка у 2-4 рази вища, ніж в економічно розвинених країнах. Як зазначено у розпорядженні Кабінету Міністрів України Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір», лише через передчасну смертність населення щороку втрачається приблизно 4 млн років потенційного життя, відповідно обсяг недовиробленого національного продукту становить від 47,9 до 89,1 млрд гривень [10].

Європейська обсерваторія по системам і політиці охорони здоров'я запропонувала дослідження характеру залежності між здоров'ям населення і динамікою ВВП країни. Результати цих досліджень в різних країнах світу переконливо свідчать, що стан здоров'я населення є потужним фактором економічного зростання [11]. З метою визначення характеру залежності між здоров'ям населення і динамікою ВВП України нами досліджено залежність ВВП країни від тривалості життя, кількості померлих; залежність зміни ВВП країни від природного приросту/скорочення населення.

Для цього ми застосували кореляційно-регресійний аналіз і спочатку визначили наявність кореляційної залежності між зазначеними показниками. Значення коефіцієнтів кореляції більш, ніж 0,7 свідчить про високий рівень залежності між функцією і обраним аргументом. Обчислення й аналіз кореляційної матриці для залежної і незалежних змінних свідчить про існування прямої залежності між ВВП країни і тривалістю життя (коефіцієнт кореляції – 0,92), оберненої залежності між ВВП країни і кількістю померлих (коефіцієнт кореляції – -0,86) і відсутності залежності між зміною ВВП країни і природного приросту/скорочення населення (коефіцієнт кореляції – 0,01).

Базуючись на отриманих результатах, побудуємо економетричну модель:

$$Y_i = a + b_0 \times x_i, \tag{1}$$

де Y_i – значення функції, а для запропонованих моделей це ВВП країни;

x_i – аргумент, а для запропонованих моделей це тривалість життя та кількість померлих;

а і b_0 – числові параметри функції.

За допомогою пакету Excel розраховані параметри рівняння лінійної регресії (табл. 1).

Таблиця 1

Дослідження результатів регресійного аналізу залежності ВВП України від кількості померлих і тривалості життя людини (обидві статі)

Показники	Модель залежності ВВП	
	від кількості померлих	від тривалості життя
Множинний R	0,866559	0,923191
R-квадрат	0,750924	0,852281
Значимість F	7,77E-07	6,67E-09
Коефіцієнти		
Y-перетин	8784064	-2,5E+07
P-Значення	2,5E-07	1,03E-08
Змінна X 1	-11151,4	366281,6
P-Значення	2,5E-07	6,67E-09

Джерело: розраховано автором

Відповідно до отриманих результатів, запропоновані моделі можна вважати адекватними.

Розрахунок параметрів привів до наступних рівнянь лінійної регресії для моделі залежності ВВП країни від кількості померлих:

$$Y = 8784064 - 11151,4 \times x, \tag{2}$$

де Y – значення ВВП країни;

x – кількість померлих.

Для моделі залежності ВВП країни від тривалості життя маємо наступне рівняння лінійної регресії:

$$Y = -2,5E+07 + 366281,6 \times x, \tag{3}$$

де Y – значення ВВП країни;

x – тривалість життя.

Зміцнення здоров'я нації, а саме: збільшення тривалості життя і зниження кількості померлих, особливо у працездатному віці, є додатковим фактором економічного зростання України. Це має бути актуальною темою політичного дискурсу в Україні, але на жаль жодна політична партія країни, жодний «мажоритарний» депутат серед своїх гасел не визначають здоров'я як першочергове завдання.

Однак, у якості стратегічних цілей розвитку нашої країни декларуються зростання народжуваності, зниження смертності і збільшення тривалості життя людей, що знайшло своє відображення у Загальнодержавній програмі «Здоров'я – 2020: український вимір» [10]. На жаль серед заходів, спрямованих на реалізацію державної політики щодо зменшення втрат суспільства шляхом зниження смертності населення внаслідок неінфекційних захворювань, не зазначено жодного, що стосується продовольчої безпеки, насамперед, безпеки харчування та можливості споживання оздоровчих (функціональних) харчових продуктів. Причому безпека харчування, за визначенням Кісамбунг А. Р., – це належний рівень харчування з точки зору збалансованості білків, калорій, вітамінів і мінералів для всіх членів домогосподарства в будь-який час [12], тобто невідповідність структури харчування необхідно розглядати як фактор ризику здоров'я, якому Загальнодержавна програма не приділяє уваги.

На думку В. О. Тутельяна, головним фактором, що завдає непоправної шкоди, на кілька порядків більших збитків здоров'ю людини, ніж екологічна забрудненість і психосоціальні стреси разом узяті, є порушення структури харчування [13, с. 286]. На значну роль харчування вказує Зубар Н. М., на думку якої, серед чинників, що формують здоров'я людини, на харчування припадає 40-45%, генетику людини – 18%; охорону здоров'я – 10%; чинник довкілля – 8% та інші майже 19-24% [14, с. 9].

Вченими підраховано, що повна ліквідація захворювань серцево-судинної системи призвела б до збільшення тривалості життя людини в середньому на 10-12 років; онкологічних захворювань – на 7-10 років, а здорове харчування – на 50-70 років [15]. На думку відомого геронтолога, академіка Д. Ф. Чеботарьова, харчування – практично єдиний засіб, що пролонгує видову тривалість життя на 25-40% [16, с. 61].

Для вивчення взаємозв'язку між тривалістю життя (обидві статі) (y) та калорійністю раціону (x₁) і калорійністю раціону тваринного походження нами здійснено регресійний аналіз. Для виявлення сили взаємозв'язку в MS Excel обчислений парний коефіцієнт лінійної кореляції: для першої залежності він складає 0,577, а для другої – 0,79. Отримані результати свідчать про те, що між тривалістю життя та калорійністю раціону за тваринним походженням існує більш тісний прямий зв'язок (r=0,79).

Функція залежності тривалості життя від калорійності споживання продуктів тваринного походження має вигляд:

$$Y=b_0+b_1 \times x_1, \quad (4)$$

де b₀, b₁ – коефіцієнти лінійної регресії;

x₁ – кількість калорій від споживання продуктів тваринного походження.

Отримане рівняння $Y=58,99 + 0,01389 \times x_1$ значуще і точно пояснює фактор, що вивчається (рис. 2).

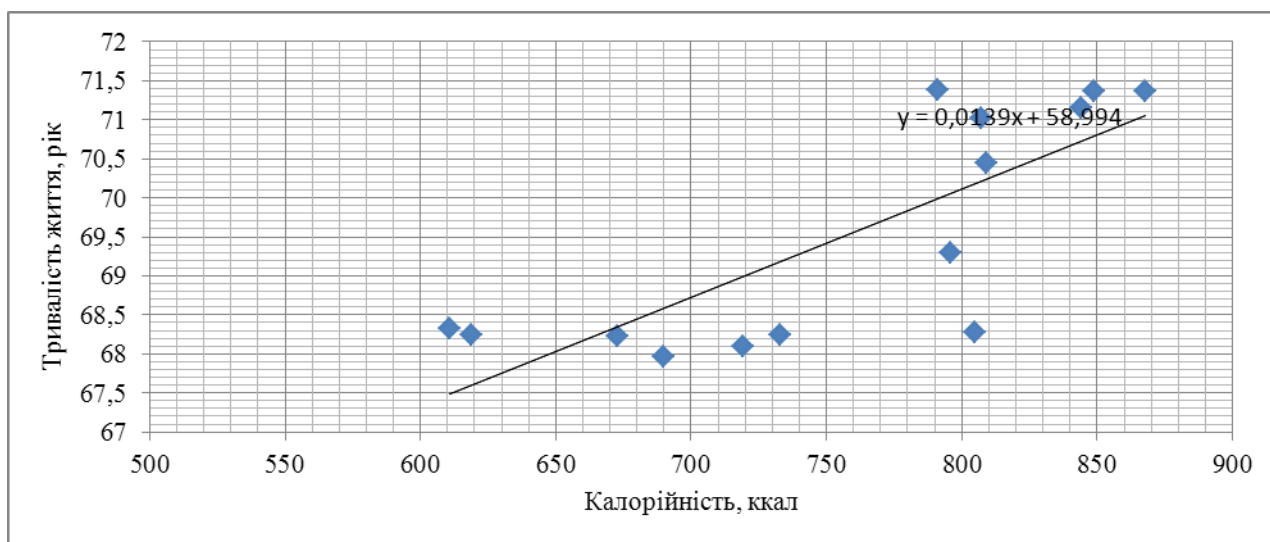

Рис. 2. Залежність тривалості життя від калорійності споживаних продуктів тваринного походження

Джерело: розраховано автором

Відповідно до отриманої залежності, якщо людина буде спроможна споживати фізіологічну норму калорій тваринного походження, то прогнозна тривалість життя стане на рівні 78,1 років (у 2014 році тривалість життя середньостатистичного українця становила 71,37 років а у 2015 році – 71,38 років). Слід також зазначити, що у 2001-2013 рр. спостерігалось збільшення калорійності споживання продуктів тваринного походження, у 2014-2015 роках відбулося скорочення майже до рівня 2009 року. Таку динаміку можна пояснити різким падінням добробуту населення країни, що обумовлено системною кризою та сталою тенденцією зниження виробництва продукції тваринництва у агросекторі країни. Без сумніву в умовах сьогодення сільське господарство України є драйвером економіки, але галузь тваринництва потребує державної підтримки й значних субвенцій.

Висновки з проведеного дослідження. Істотний вплив споживання продуктів харчування на здоров'я людини перетворює проблему продовольчої безпеки і безпеки харчування у найактуальнішу глобальну проблему людства, не тільки як демографічну, а і економічну, насамперед тому, що існує стала пряма залежність ВВП країни від тривалості життя людини. Виходячи з того, що головним актором забезпечення продовольчої безпеки є держава, для українського уряду стратегічною метою розвитку країни повинно стати гасло: здорова економіка – здорова країна – здорова людина.

Бібліографічний список

1. Алтухов А.И. Национальная продовольственная безопасность: проблемы и пути их решения / А.И. Алтухов. – М. : Издательство ФГУП «ВО Минсельхоз России», 2006. – 159 с.
2. Conway G. After the Green Revolution. Sustainable Agriculture for Development / G. Conway, E. Barber. – L., 1990. – 205 p.
3. Королев И. Импорт и продовольственная безопасность России / И. Королев, В. Жуковская, Н. Чертко // Мировая экономика и международные отношения. – 2007. – № 11. – С. 13-20.
4. Ортега Х. Восстания масс / Х. Ортега // Вопросы философии. – 1989. – № 4. – С. 114-155.
5. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1993. – 594 с.
6. Bloom, David E. Health, wealth and welfare / David E. Bloom, David Canning, and Dean T. Jamison // Finance and development. – 2004. – № 41(1). – Pp. 10-15.
7. Общественное здоровье и экономика / [Прохоров Б.Б., Горшкова И.В., Шмаков Д.И., Тарасова Е.В.] ; Под отв. ред. Б.Б. Прохорова. – М. : МАКС Пресс, 2007. – 292 с.
8. Глоссарий терминов по вопросам укрепления здоровья / Всемирная организация здоровья. – Женева, 1998. – 48 с.
9. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Здоров'я – 2020: український вимір : Концепція Загальнодержавної програми, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1164-р [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49269.
11. Всемирная организация здравоохранения [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.euro.who.int/pubrequest.
12. Кісамбунг А.Р. Жінки: Основа продовольчої безпеки. Доповідь ІФПРІ про продовольчу політику / А.Р. Кісамбунг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fao.org/docrep/meeting/026/MD776R.pdf>.
13. Научные основы здорового питания / [Тутельян В.А., Вялков А.И., Разумов А.Н. и др.]. – М. : Издательский дом «Панорама», 2010. – 816 с.
14. Зубар Н.М. Основы физиологии та гігієни харчування : [підручник] / Н.М. Зубар. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
15. Здоровое питание – проблема украинской нации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://peoplefirst.org.ua/uk/articles/healthy-nutrition-the-problem-of-the-ukrainian-nation>.
16. Исаев В.А. Физиологические аспекты пищеварения и питания / В.А. Исаев ; Академия стандартизации, метрологии и сертификации. – М. : АСМС, 2011. – 63 с.

References

1. Altukhov, A.I. (2006), *Natsionalnaia prodovol'stvennaia bezopasnost: problemy i puti ikh resheniia* [The National Food Security: Challenges and Solutions] Izdatelstvo FGUP «VO Minselkhoz Rossii», Moscow, Russia, 159 p.
2. Conway, G. and Barber, E. (1990), "After the Green Revolution" Sustainable Agriculture for Development, London, Great Britain, 205 p.
3. Korolev, I., Zhukovskaia, V. and Chertko, N. (2007), "Import and food security of Russia", *Mirovaia ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniia*, no. 11, pp. 13-20.
4. Ortega, Kh. (1989), "Revolt of the masses", *Voprosy filosofii*, no. 4, pp. 114-155.

5. Marshall, A. (1993), *Printsipy ekonomicheskoy nauki* [The principles of economics], Progress, Moscow, Russia, 594 p.
6. Bloom, David E., Canning, David and Jamison, Dean T. (2004), "Health, wealth and welfare", *Finance and development*, no. 41, pp. 10-15.
7. Prokhorov, B.B., Gorshkova, I.V., Shmakov, D.I. and Tarasova, E.V. (2007), *Obshchestvennoe zdorove i ekonomika* [Public health and economy], MAKS Press, Moscow, Russia, 292 p.
8. *Glossariy terminov po voprosam ukrepleniia zdorovia* (1998), [Glossary of Health Promotion], Geneva, Switzerland, 48 p.
9. *Ofitsiyni sait Derzhkomstatu Ukrainy* [The official site of the state statistics service of Ukraine], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (access date December 06, 2016).
10. Kabinet Ministriv Ukrainy (2011), *Zdorovia – 2020: ukrainskyi vymir* [Health - 2020: Ukrainian Dimension], Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy dated 31.10.2011 no. 1164-p, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49269 (access date December 06, 2016).
11. *Vsemirnaia organizatsiia zdavookhraneniia* [The official site of WHO], available at: www.euro.who.int/pubrequest (access date December 06, 2016).
12. Kisambunh, A.R. (1995), "Women: the Foundation of food security. The report FPR about food policy", available at: <http://www.fao.org/docrep/meeting/026/MD776R.pdf> (access date December 06, 2016).
13. Tutelian, V.A., Vialkov, A.I., Razumov, A.N. et al. (2010), *Nauchnye osnovy zdorovogo pitaniia* [Scientific basis for a healthy diet], Izdatelskiy dom «Panorama», Moscow, Russia, 816 p.
14. Zubar, N.M. (2010), *Osnovy fiziologii ta hihiieny kharchuvannia*, [Basic physiology and nutrition hygiene], textbook, Tsentр uchbovoi lsteratury, Kyiv, Ukraine, 336 p.
15. *Zdorovoe pitanie – problema ukrainskoi natsii* [Healthy Eating - the problem of the Ukrainian nation], available at: <https://peoplefirst.org.ua/uk/articles/healthy-nutrition-the-problem-of-the-ukrainian-nation> (access date December 06, 2016).
16. Isaev, V.A. (2011), *Fiziologicheskie aspekty pishchevareniia i pitaniia* [Physiological aspects of digestion], Akademiia standartizatsii, metrologii i sertifikatsii, Moscow, Russia, 63 p.

Кундєєва Г.А. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Мета - оцінка соціально-економічного розвитку України в контексті забезпечення продовольчої безпеки, а саме її мети – тривалого здорового життя людини з застосуванням політекономічного підходу.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, при цьому були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: абстрактно-логічний, дедуктивний і системний аналізи - при розгляді питання продовольчої безпеки країни; статистичний – при встановленні залежності між здоров'ям населення і динамікою ВВП країни та взаємозв'язок між тривалістю життя (обидві статі) та калорійністю добового раціону і калорійністю харчових продуктів тваринного походження.

Результати. Проведено аналіз сучасних підходів до визначення поняття «продовольча безпека» й запропоновано політекономічний підхід, який поглиблює сутність продовольчої безпеки за рахунок встановлення ієрархічності відповідальності у досягненні головної мети продовольчої безпеки – здоров'я людини. В контексті парадигми соціально орієнтованого економічного розвитку досліджено характер залежності між здоров'ям населення і динамікою ВВП країни з використанням таких показників, як тривалість життя, кількість померлих, а також проаналізовано залежність зміни ВВП від природного приросту/скорочення населення. Виходячи з засад безпеки харчування, досліджено взаємозв'язок між тривалістю життя (обидві статі) та калорійністю добового раціону і калорійністю харчових продуктів тваринного походження, що споживаються за добу.

Наукова новизна. Встановлено, що зміцнення здоров'я нації, а саме збільшення тривалості життя і зниження кількості померлих, є додатковим фактором економічного зростання України; найбільш вагомим енергетичним фактором для збільшення тривалості життя є калорійність добового раціону харчових продуктів тваринного походження.

Практична значущість. Отриманні результати дослідження сприяють вирішенню соціальних, демографічних та економічних питань продовольчої безпеки, є основою подальшого розвитку наукових обґрунтувань щодо забезпечення продовольчої безпеки і безпеки харчування.

Ключові слова: продовольча безпека, політекономічний підхід, тривалість життя, калорійність раціону.

Kundieieva H.O. FOOD SECURITY AND SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Purpose is to assess the socio-economic development of Ukraine in the context of food security, namely its goal - a long healthy life with the use of political economy approach.

Methodology of research. The methodological basis of the study is the dialectical method of scientific knowledge, in this case were used general scientific and special methods, such as: abstract-logical, deductive and systematic analysis - in considering the food security of the country, statistical - in determining the relationship between public health and the dynamics of GDP country and the relationship between life expectancy (both sexes) and calorie daily diet and calorie content of food of animal origin.

Findings. The analysis of modern approaches to the definition of "food security" and invited political economy approach that enhances the essence of food security by installing hierarchy of responsibility in achieving the main goal of food security - health. In the context of the paradigm of socially oriented economic development was explored the character of relationship between public health and the dynamics of GDP by using indicators such as life expectancy, the number of deaths and analyzed dependence of GDP from natural increase/decrease of the population. Based on the

principles of food safety investigated the relationship between life expectancy (both sexes) and calorie daily diet and caloric food of animal origin consumed per day.

Originality. Established that strengthening the nation's health, including increased life expectancy and reduce the number of deaths is an additional factor of Ukraine's economic weight and most energy factor for the increase in life expectancy is calorie daily diet foods of animal origin.

Practical value. The obtained results of the study contribute to solving social, demographic and economic issues of food security is the foundation for further development of scientific studies on food security and food safety.

Key words: food safety, political economy approach, life expectancy, caloric intake.

Кундеева Г.А. ПРОДОВОЛЬСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СТРАНЫ

Цель - оценка социально-экономического развития Украины в контексте обеспечения продовольственной безопасности, а именно ее цели – долгой здоровой жизни человека с применением политэкономического подхода.

Методика исследования. Методологической основой исследования является диалектический метод научного познания, при этом были использованы общенаучные и специальные методы исследования, а именно: абстрактно-логический, дедуктивный и системный анализы - при рассмотрении вопроса продовольственной безопасности страны; статистический – при установлении зависимости между здоровьем населения и динамикой ВВП страны, а также взаимосвязи между продолжительностью жизни (оба пола) и калорийностью суточного рациона и калорийности пищевых продуктов животного происхождения.

Результаты. Проведен анализ современных подходов к определению понятия «продовольственная безопасность» и предлагается политэкономический подход, который углубляет сущность продовольственной безопасности за счет установления иерархичности ответственности в достижении главной цели продовольственной безопасности – здоровья человека. В контексте парадигмы социально ориентированного экономического развития исследован характер зависимости между здоровьем населения и динамикой ВВП страны с использованием таких показателей, как продолжительность жизни, количество умерших, а также проанализирована зависимость изменения ВВП от естественного прироста/сокращения населения. Исходя из принципов безопасности питания, исследована взаимосвязь между продолжительностью жизни (оба пола) и калорийностью суточного рациона и калорийности пищевых продуктов животного происхождения, потребляемых за сутки.

Научная новизна. Установлено, что укрепление здоровья нации, а именно увеличение продолжительности жизни и снижение количества умерших, является дополнительным фактором экономического роста Украины; наиболее весомым энергетическим фактором для увеличения продолжительности жизни является калорийность суточного рациона пищевых продуктов животного происхождения.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования способствуют решению социальных, демографических и экономических вопросов продовольственной безопасности, является основой дальнейшего развития научных обоснований по обеспечению продовольственной безопасности и безопасности питания.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, политэкономический подход, продолжительность жизни, калорийность рациона.